

ПРОБЛЕМИ И ТЕНДЕНЦИИ ПРИ РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ

Пламен С. Петров

Стопанска академия „Д. А. Ценов“
Свищов, България

p.s.petrov@uni-svishtov.bg

РЕЗЮМЕ — Със създаването на общия пазар с договора от Рим през 1958 година и ратифицираната четири години по-късно обща селскостопанска политика се полагат фундаментите на единно икономическо пространство, чиято идеологическа рамка би могла да бъде осмислена в контекста на намиране на подкрепа за подобряване състоянието на селските райони, осигуряване на устойчивото управление на природните ресурси и поддържане жизнеспособността на икономиката в отделните страни от съюза. В този аспект като своеобразен механизъм и мощен инструмент за култивиране и развитие на културни, политически и стопански връзки и капитализация на международния трансфер от посетители с активна добавена стойност и солиден дял на разходните отчисления в националните бюджети стои туристическият бранш. Неговите форми на проявление в условията на националната икономика притежават своята богата вариативност, но с особен акцент и солиден потенциал за бъдещо развитие стои именно селският туризъм.

Ключови думи: селски туризъм, устойчиво развитие, туристически пазар

PROBLEMS AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM IN THE CONDITIONS OF THE COMMON AGRICULTURAL POLICY

Plamen S. Petrov

D. A. Tsenov Academy of Economics
Svishtov, Bulgaria

p.s.petrov@uni-svishtov.bg

ABSTRACT— With the creation of the common market by the Treaty of Rome in 1958 and the common agricultural policy ratified four years later, the foundations of a single economic space are being laid, the ideological framework of which could be considered in the context of finding support to improve the situation, rural areas, ensuring the sustainable management of natural resources and maintaining the viability of the economy in the individual countries of the Union. In this aspect, the tourism industry stands as a kind of mechanism and a powerful tool for cultivating and developing cultural, political and economic relations and capitalization of the international transfer of visitors with active added value and a solid share of expenditure

deductions in national economy have their rich variability, but with special emphasis and solid potential for future developments is rural tourism.

Keywords: rural tourism, sustainable development, tourist market

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Със създаването на общия пазар с договора от Рим през 1958 година и ратифицираната четири години по-късно обща селскостопанска политика се полагат фундаментите на единно икономическо пространство, чиято идеологическа рамка би могла да бъде осмислена в контекста на намиране на подкрепа за подобряване състоянието на селските райони, осигуряване на устойчивото управление на природните ресурси и поддържане жизнеспособността на икономиката в отделните страни от съюза (ЕК, 2021). В този аспект като своеобразен механизъм и мощен инструмент за култивиране и развитие на културни, политически и стопански връзки и капитализация на международния трансфер от посетители с активна добавена стойност и солиден дял на разходните отчисления в националните бюджети стои туристическият бранш. Неговите форми на проявление в условията на националната икономика притежават своята богата вариативност, но с особен акцент и солиден потенциал за бъдещо развитие стои именно селският туризъм.

На тази база за **обект** на изследването се определя селският туризъм в Република България. **Предметът** на разработката фокусира върху проблемите и тенденциите при развитието на селския туризъм в България при детайлно разчитане на потенциала за неговото развитие и отбелязване силните и слаби страни, възможностите и заплахите, които стоят пред налагането му като устойчив дял от българската икономика с рационална перспектива за успешно развитие.

Изследователската теза, която ще се апробира в рамките на настоящата статия предполага следната формулировка: *Недостатъчно разкритият потенциал за развитие на селския туризъм предопределя липсата на достатъчно методична политика от страна на публичната власт, която да създаде подходящ държавен инструментариум за преодоляване на установения и широк по-мащаб застои в развитието на сектора.*

В тази връзка **целта** на настоящата разработка е изследване на проблемите и тенденциите в развитието на селския туризъм в България.

Конкретните *задачи*, които се поставят в разработката са:

Първо. Характеризиране профила на този тип туризма в България.

Второ. Подбор на показатели измерващи динамиката в неговото развитие.

В методически аспект изследването се базира върху използването и прилагането на сравнителния анализ, методите на дедукцията и индукцията, графичен метод и др.

2. МЯСТО НА СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА

Сериозната перспектива за постигането на устойчив тренд в развитието на икономическия процес съпроводен с гарантиране на благоприятен социален климат и широк ареал на професионално ангажирана работна сила превръща туристическия бранш в естествено средище и аванпост за ориентиране на все по-големи инвестиционни потоци. С членството на България в ЕС се поставя началото на нови сериозни предизвикателства пред страната за успешно удовлетворяване потребностите на разнородните, целево сегментирани туристически групи и намирането на правилния подход за предприемане на

политика, която да детерминира сектора като солидна стопанска алтернатива за преодоляване отрицателните ефекти от всяка криза. Детерминирането на туризма в качеството му на локално или районно струпване на неместни лица с временен престой, което присвоява за своя съдържателна компонента съвкупност от променящи се взаимоотношения между тях, местното население и ландшафта насочва авторския поглед върху идеята за изследване възможностите да се постигне привлекателна и високо конкурентна туристическа дестинация. Реализирането на установената изследователска визия по недвусмислен начин се обвързва с необходимостта да бъде изградена ефективна институционална среда, която да гарантира и подпомогне подобно развитие (**Иванова, 2013**). В този план националните и международни системи за сертифициране на качеството са възможност за позитивна промяна в туристическата индустрия на национално ниво чрез признати в световен мащаб функционални стандарти (**Божинова, 2015**). Естествено полагането на темелите в общата процесуална рамка на достигнати и адаптирани механизми, които да отключат конкурентноспособността в туристическия сектор би могло и да се осмисли в контекста на широкото и професионално, експертно разчитане на спецификата на туристическия пазар, която в последните години все по-детайлно Ракаджийска посочва. На тази база трябва да се поясни, че туристическия пазар съдържа основно онези икономически отношения и механизми, посредством които трудът изразходен като полезно действие при предоставянето на различни услуги, за удовлетворяване на потребността от туризъм, получава обществено признание (**Ракаджийска, 2010**).

С оглед географското разположение на България и природните даденостите, които страната ни притежава съществува голям потенциал за нейното оптимално утвърждаване като предпочитана дестинация за устойчив туризъм в четири сезона. Системен подход и умела стъпка при установяването на тази визия за развитието на родния туризъм от страна на Министерството (МТ) е и приетата и актуализирана Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България за периода 2014 – 2030г. (НСУРТРБ), както и планът за действие към нея (**МТ, 2017**).

От тази гледна точка с особено перспективна роля в сектор „Туризъм“ се налага селският туризъм, чиято основна целева диспозиция е осигуряването на алтернативен бизнес в селските райони извън основните ангажименти по развитие на животновъдство и земеделие. Той предоставя устойчива опция за генериране на повече доходи и формиране на заетост за голяма част от разположените в селата хора, като успоредно с това предоставя възможност на туристите да се запознаят с местните традиции, бит и култура (**Павлов, 2016**). Неговата атрактивна принципна основа предполага съхраняване на младежката диаспора в селищните центрове, където поради своята бизнес атрактивност има потенциала да опосредства и преустановяването на наблюдавания през последните двадесет години темп на обезлюдяване. Съществен принос в този процес има предприемачеството като структуроопределящ фактор свързан с разработването и реализацията на нови бизнес идеи (**Павлов, 2017**). Отсъствието на умело артикулирани процеси по урбанизация в рамките на природната среда от своя страна очертава хоризонт за култивиране на практически постъпки към упражняване на селски туризъм, отчитайки факта, че в измеренията на националната природна даденост поради ярко обособения комплекс от оразнородени климатични условия, топографски особености и широко биоразнообразие българските села предлагат благоприятни условия за успешното му развитие. Рядката комбинация от благоприятен климат, красива природна забележителност и оригинална селска атмосфера в районите с планински и полупланински характер са предпоставка за култивиране на все по-голям интерес за търсене и намиране на комплексна туристическа услуга от много чужденци в България.

В границите на националната икономика поради относително слабата традиция в

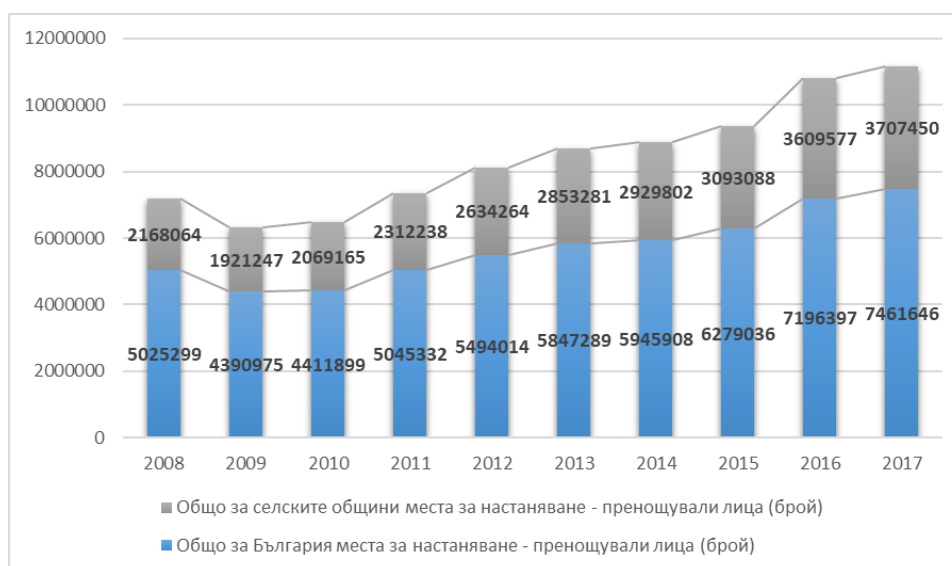
развитието на този тип туризъм нашата страна не регистрира компрометирана екологична среда в районите на неговото потенциално развитие. Липсата на адекватно разработено стратегическо отношение към този сегмент от туристическия бранш от страна на частните и публични власти закономерно поставя пред него и предизвикателства свързани с подобряване на условията за отдых в голяма част от къщите в селата и свързаните към тях дворни места, оптимизиране на пътната, техническа и социална инфраструктура и др. Ниският образователен ценз на ситуираните в районите от селски и планински тип, в комбинация със застаряващото население там също би могло да бъде отчетено като тежък проблем за устойчивото развитие на сектора.

В сравнение с конвенционалния селският туризъм съчетава по по-прецизен начин необходимостта на туристите да намерят своят пълноценен опит за почивка в едно с природната атракция, ценен исторически фонд, културна среда, обичаи и традиции, основавайки се на повече и по-уникални туристически ресурси. Изолирането на възможни проблеми пред туристическия сектор и съхраняването на естествените предимства на селския туризъм налага адаптацията на ясно дефинирани регламенти за постигане на стабилно развитие, сред които в по-голяма степен трябва да се излъчат анализ и покритие на удовлетвореността на местното население и туристите, дефиниране на пределно ясен масив от статистическа информация за броя на туристите сред населението по местности и очертаване на ясни правила за достъп до екологичните системи ако това е необходимо. В тази връзка редица автори (**Николова, М., Линкова, М.**) с изследователски фокус върху очертаната тема смятат, че формирането на стандартизиран агротуристически продукт е предпоставка за съживяване на селската икономика и превръщането на селския туризъм в успешен бизнес за България.

3. ПОКАЗАТЕЛИ ИЗМЕРВАЩИ ДИНАМИКАТА В РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ

Брой на пренощуващите в България лица

През 2017г. общата бройка на пренощуващите на територията на страната лица бележи солиден ръст от 48,5%, което е с 2 436 347 повече спрямо приетата за начало на изследването 2008г.

Фигура 1. Брой на пренощуващите в България лица (Източник: НСИ)

На тази основа лицата с осигурена нощувка в селските райони отчитат ръст от над 70% спрямо същия период, като през 2017г. те са с 1 539 386 повече.

Описаните данни намират своя детайлна визуализация в рамките на приложената по-долу таблица 1.

Таблица 1. Общ брой на пренощувалите в местата за настаняване лица

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Общо пренощувал и лица в местата за настаняване в селските райони	216806 4 1	192124 7	206916 5	231223 8	263426 4	285328 1	292980 2	309308 8	360957 7	370745 0
Общо пренощувал и лица в местата за настаняване в България	502529 9	439097 5	441189 9	504533 2	549401 4	584728 9	594590 8	627903 6	719639 7	746164 6
Общо пренощувал и лица в местата за настаняване в градските райони	285367 8	246972 8	234273 4	265268 8	276024 8	290124 4	289639 6	306161 6 3	345876 8	359197 0

Източник: НСИ

За периода на изследването община Несебър реализира най-висок дял пренощували лица в рамките на 1 092 621 човека, като разпределението по този показател в границата между 200 000 – 1 000 000 обособява градация между 3 основни местни териториално-административни единици в реда както следва: Община Велинград (209 345), Община Банско (255 604) и Община Балчик (388 125). В границата между 100 000 и 200 000 пет общини отчитат пренощували лица, а именно Хисаря (114 309), Созопол (119 120), Сандански (121 857), Приморско (121 870) и Самоков (191 491). Пренощували лица под 100 000 са отчетени в останалите селски райони.

Най-солиден темп на развитие от гледна точка относителния дял на пренощували лица в определените за това места за настаняване спрямо началото на обследвания период се регистрира в общините Самоков (74 881), Велинград (94 528), Банско (135 391), Балчик (223 296) и Несебър (448 377). За разлика от тях негативни тенденции на база очертаня показател демонстрират други три общини сред които с отрицателно изменение с класифицират: Козлодуй (-2792), Дряново (-8296) и Карлово (-10 400).

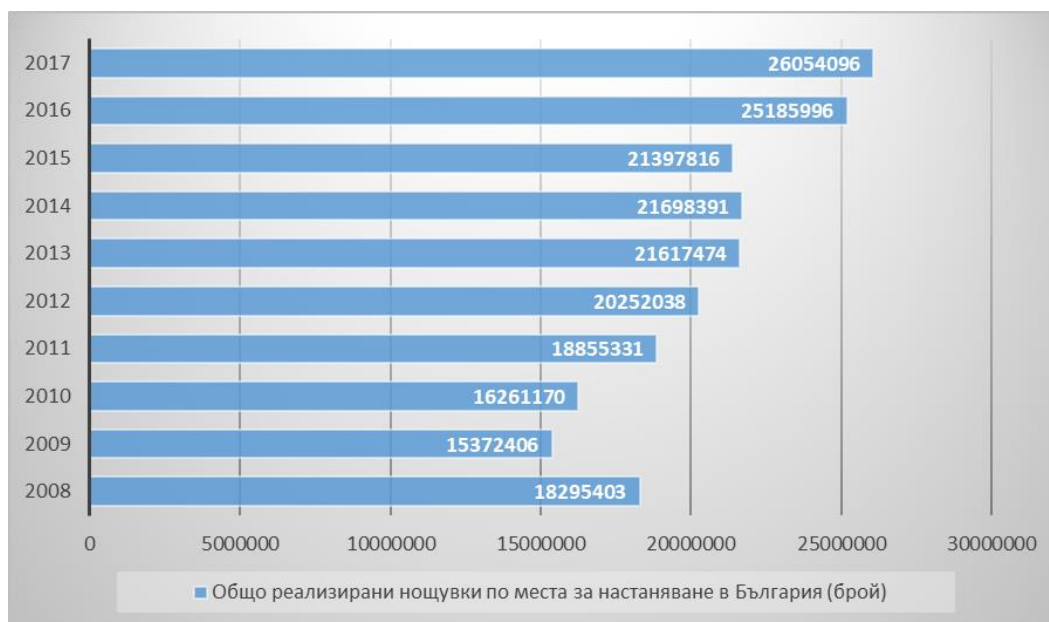
При общините с най-голям брой пренощували чужденци основно място с численост над 500 000 заема Несебър (943 581). Пренощувалите чужденци в диапазон от 100 000 до 500 000 се регистрират във 2 общини сред които Банско (131 136) и Балчик (271 447). Други 13 общини отчитат нива на своите чуждестранни туристи в интервала от 10 000 до 100 000, като детайлна групировка от техния числен състав предполага извеждането в приоритетен ред на Созопол (64 896), Самоков (58 593), Приморско (45221), Сандански (33950), Бяла (област Варна)

(32477), Поморие (21900), Разлог (20370), Каварна (20124), Царево (17167), Чепеларе (17079) и др. Под 1000 пренощували чужденци се наблюдават в останалите селски райони.

Спрямо 2008г. най-голям ръст в броя на пренощували чужденци има в Несебър (494 330), Балчик (179 180) и Банско (74 289), за разлика от Аврен, където се регистрира най-осезаемо негативно изменение на показателя за анализирания период (-24 887).

Брой на реализираните в България нощувки

Броят на реализираните на територията на България за 2017г. нощувки е 26 054 096, което е с 42 на сто повече спрямо 2008г. (Фигура 2).

Фигура 2. Общо реализирани за България нощувки в местата за настаняване

Източник: НСИ

Най-голям брой реализирани нощувки според местата за настаняване се регистрират в Югоизточния (38,8%) и Североизточния (30,5%) район в противовес на Северозападен район, където маркираната процентна ставка е най-малка и се остойносттава в рамките на едва 4 на сто. В този аспект посещаемостта на чужденци там не надвишава 1%, докато с дял от 81 на сто крайбрежните дестинации¹ остават традиционно желана за туристически посещения алтернатива.

През 2017г. броят на реализираните нощувки в селските райони достига 15 816 030, отбелязвайки солиден ръст от близо 60 на сто спрямо 2008г. Трябва да се вземе под внимание фактът, че именно в селските райони за 2017г. се реализират над половината от всички нощувки в страната. Отчетлив фактор, обуславящ позитивния тренд при анализа на динамиката на осъществените нощувки е разположението на традиционно атрактивни за туристите общини като Банско, Добринище и общините със спа курорти в селските райони.

Общата класификационна основа към 2017 на селските райони с постигнат праг на реализираните нощувки по зададени критерии се актуализира в рамките на някой от следните ключови групи: Селски райони с над 1 000 000 постигнат брой нощувки - Несебър (6 950 638) и Балчик (2 039 245); от 400 000 – 1 000 000 - Приморско (755786), Созопол (715491), Банско

¹ Североизточен и Югоизточен район

(688489), Самоков (535777) и Велинград (548786); от 100 000 – 400 000 - Царево (352343), Хисаря (304690), Поморие (274659), Сандански (271076), Бяла (област Варна) (264051), Чепеларе (258404), Разлог (197796), Аврен (141834), Троян (141472) и Каварна (129262). Останалите селски райони регистрират под 100 000 реализирани нощувки.

Осъществените от чужденци за 2017г. нощувки при средна численост над 1 000 000 се регистрират в селските райони: Несебър (6 334 257) и Балчик (1 627 133). В интервала между 400 000 и 1 000 000 само Созопол (458 886) и Банско (436 059) отчитат реализирани от чужденци нощувки, а общо 6 общини, сред които Приморско (341841), Самоков (244938), Бяла (област Варна) (232532), Поморие (145696), Царево (117595) и Каварна (114103) регистрират реализирани нощувки в диапазона между 100 000 и 400 000. Реализираните от чужденци нощувки в останалите селски райони са под 100 000.

Най-силно нарастване в броя нощувки от чужденци съпоставено с 2008г. се наблюдава в общините Несебър (2936474), Балчик (971741), Банско (254492), Бяла (област Варна) (195957) и Приморско (179412), докато най-изявена отрицателна промяна по този показател за анализирания период с редукция от –12 802 нощувки отбелязва община Аврен.

Приходи от реализирани нощувки

Отчетените през 2018 година приходи в основната си част се акумулират от Югозападния, Североизточен и Югоизточен район. Визираното разпределение в нивата на приходите е в пропорционална зависимост от местата за настаняване, чиято географска дислокация поставя последните в зимните туристически населени места като Банско, Добринище, Разлог и Боровец и ситуираните на Черноморското крайбрежие летни курорти. Туристическите места и генерираните от тях приходи в останалите части на страната са със слабо икономическо проявление (Таблица 2).

Таблица 2. Приходи от нощувки в местата за настаняване в България към 2018г. в лв.

Райони за планиране	Приходи от нощувки общо	Дял от приходите от нощувки в %	Приходи от нощувки на чужденци общо	Дял от приходите от нощувки на чужденци в %
Общо за страната	1455702154	100	1085224585	
Северозападен район	19228722	1,3%	2963555	0,3%
Северен централен район	32945814	2,3%	10071275	0,9%
Североизточен район	471759437	32,4%	400696664	36,9%
Югоизточен район	530062620	36,4%	445927588	41,1%
Югозападен район	284417557	19,5%	192589874	17,7%
Южен централен район	117288004	8,1%	32975629	3,0%

Източник: НСИ

За 2017 година само два селски района - Несебър (366 471 680 лв.) и Балчик (108 626 123 лв.) реализират приходи от нощувки със стойност над 100 000 000 лв. Пет са общините, при които размерът на приходите от нощувка гравитира в диапазона от 20 000 000 лв. до 100 000 000 лв., като сред тях са: Созопол (39311337 лв.), Банско (33779530 лв.), Велинград (25654494 лв.), Самоков (24569512 лв.) и Приморско (24490845 лв.), а в други 6, в чиято група

попадат Бяла (област Варна) (17433089 лв.), Царево (15165589 лв.), Сандански (13892671 лв.), Хисаря (12206046 лв.), Чепеларе (11718333 лв.) и Поморие (11284936 лв.) постъпленията от нощувки се конституират при интервал между 10 000 000 лв. и 20 000 000 лв. В останалите селски райони са разпределените под 10 000 000 лв. приходи.

Най-сериозен ръст в приходите спрямо 2008 година отбелязват общините Несебър (186557417 лв.), Балчик (71877486 лв.), Созопол (27625899 лв.), Банско (17497287 лв.), Бяла (област Варна) (16561207 лв.), Приморско (15871387 лв.), Самоков (14431067 лв.), Велинград (13801921 лв.) и Царево (13050412 лв.), а най-изявена негативна промяна за анализирания период по този показател се отразява в Дряново (-215704 лв.), Козлодуй (-104668 лв.) и Лом (-92888 лв.).

3. ПРОБЛЕМИ И ТЕНДЕНЦИИ ПРИ РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ

Разкриването на потенциала за развитие на селския туризъм предполага адекватна оценка на тенденциите и основните проблеми в сектора. На базата на проведеното изследване и проследяването на ключовите тенденции с по-голяма прецизност могат да се набележат стратегическите подходи за задълбочена управленска програма в публичния характер на която при йерархична структура на основата на тясно разписан субординационен модел да се подпомогне не само развитието на района, но и професионалното реализиране на туристическа дейност в него. Очертаният аспект намира своята съдържателна проява в структурирането на изложените по-важни тенденции и проблеми за развитието на бранша:

- Съществува солидна перспектива за развитие на разположените на територията на страната туристически и курортни комплекси;
- Налице е добра възможност за развитие на туризъм без крайна потребност от извънредно инвестиционно участие или чуждестранни капитали с оглед умело разработената селищна инфраструктура, наличие на базова пътна мрежа и развита електропреносна и телекомуникационна връзка;
- Наблюдава се неподправена комбинация на съхранено културно-историческо наследство и богат горски фонд в допълнение със стратегическо географско разположение и съхранена природа;
- В страната се регистрират профилирани образователни институции с осигурен активен научно-изследователски интегритет в областта;
- Учредени са съсловни структури от локален, регионален и национален тип, които са залог за постигане на будно гражданско присъствие, наред с регистриране на отделни многообразни организации и програми в подкрепа на реализирането на проекти и обследвания за по-добър туристически продукт чрез който да се отбележи мястото на алтернативния туризъм в национален мащаб.
- Съществува по-нисък инвестиционен праг поради спецификата на организационните структури в селските райони и наблюдаваното сред тях представително начало от средни и малки частни стопани, които адаптирайки се към динамично променящите се потребности на пазара реализират своето предлагане в условията на по-ниско разходно бреме;
- Излъчват се конкурентни ценови пакети на селски, специализиран пешеходен, конен или вело туризъм;
- Поетапно се оползотворяват ефектите на информационния обмен, наред с плавно ситуиране на отделните туристически пакети към специфичните форми на селски туризъм в интернет;
- Окръпнява се кръгът от локални инициативи по отношение на обиколките с коне,

изложение на занаяти, дегустация на вина, фолклорни програми, използване на планински водачи или местни екскурзоводи и много други;

- Установява се широк ракурс на рекламната стратегия и ориентиране на инструментите за популяризация на комплексния туристически продукт не само към вътрешния, но и към външния пазар;
- Повишава се относителния дял на профилираните туроператорски центрове с ресор отговорен за селски туризъм в България.
- Все повече намалява добре квалифицираната работна сила поради миграционния процес сред младата диаспора;
- Участието на редица международни програми и фондове в дейността по финансиране на серия от регионални и местни проекти бива разгърнато без ясна корелация и в отсъствие на синергичен подход;
- Не се зачитат основните постулати за гарантиране на екологосъобразните норми и устойчивост при развитие на дейността, както и липса на търсене на експертна подкрепа от по-голямата част от предприемаческата група при ориентирането на усилия и инвестиционни средства;
- Липсва достатъчно солидарна политика от страна на местните териториално-административни единици в подкрепа на селския туризъм и оскъден капацитет на сдруженията от регионален мащаб за активизация на населението по места;
- Наблюдава се слаба координация между икономическите агенти опериращи в сферата на селския туризъм;
- Отсъствие на облекчен режим за мобилизиране на свеж ресурс при финансиране с краткосрочен характер и инвестиционни операции;
- Налице е слаба рекламна стратегия която не способства за монолитното утвърждаване на България като дестинация с подчертани предимства за селски туризъм и дезориентация на потенциалния адресат в предлаганите от страната комплексни туристически услуги поради необходимост от по-ефективно развитие на информационните портали с конкретен профил;
- Непълно развита е пътната инфраструктура, транспортна мрежа, съобщения, и комуникационни връзки наред с тежка асиметрия по отношение на образователния ценз и възрастова граница на населението в традиционно подходящите за този тип туризъм планински и селски райони;
- Липсва правилна култура на обслужващата сфера от бранша, която да осигури високо удовлетворяване на потребностите от чуждоезиков трансфер и компютърна грамотност, основано на адекватна бизнес етика.

От тази гледна точка основните препоръки за динамизиране развитието на селския туризъм в България се конституират в рамките на посочените групи:

- Създаване на кълъстърно начало в предлагания туристически продукт от съседни държави с устойчива традиция в сектора и укрепвана на международното партньорство в контекста на единен трансфер на посетители с интерес към културно-историческия фонд и природно богатство на страните;
- Адаптиране дейността на съществуващите клубове със спортна и туристическа насоченост и отделни управителни органи на национални паркове и еко организации към комплексното обезпечаване на предлагания на пазара туристически продукт;
- Обхващане на отделните групи икономически агенти с активна стопанска позиция в сектора в общ конгломерат, който да прокламира единна марка за качество на предлаганите услуги и продукти с ясно артикулирана категоризация на обектите за настаняване в районите с планински и полупланински характер и различните селища като устойчив пример на добра гаранция към превръщане на бизнеса в успешно

- стопанско начинание с международно признат и европейско гарантиран имидж;
- По-ефективно структуриране на основните маршрути, паркове, както и на еко пътеките от тематичен характер и др.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Апликираните в резултат от настоящата разработка изводи и все още неоползотворения потенциал, който страната ни притежава по отношение възможностите за развитие на селски туризъм демонстрират отсъствие на достатъчно последователна и методично заявена политика от страна на публичните власти в опита да бъде засилена ролята на България като привлекателна туристическа дестинация за устойчив селски туризъм в четири сезона. Посочените в анализа данни биха могли да се дефинират като функция на все още непълно развит обществено политически капацитет и поставят все по-неотложно дебата за необходимите мерки, които биха могли да ускорят процеса на трансформация на публичния образ на страната. В контекста на така организираната концепционална схема основните стратегически стъпки за предприемане на успешна политика в сферата на туристическата дейност се категоризират в рамките на някои от следните по-важни направления:

- Засилване взаимодействието между ресорното министерство, образователните и изследователски институции за подпомагане на функции имащи отношение към набиране и анализ на информация и изготвяне на прогнози за развитието на туризма;
- По-ясно структуриране на концепцията за развитие на човешките ресурси в туризма и тяхното създаване, задържане и привличане;
- По-ефективно координиране на действията между отговорните институции при обслужване на туристическите пътища; изследване добрите национални и чуждестранни практики и тяхното адаптиране в сферата на туристическия сектор.

5. ЛИТЕРАТУРА

1. Божинова, И. (2015). *Хотелиерство и ресторантьорство* (стр. 155). Велико Търново: Издателство Фабер.
2. ЕК (2021). *Цели на общата селскостопанска политика*. Извлечено на 28.05.2021 от Европейска комисия: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_bg
3. Иванова, М. И. (2013). *Въведение в туризма* (стр. 51). Свищов: АИ Ценов.
4. МТ. (2017). *Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България (НСУРТРБ), 2014 - 2030 г.* Извлечено на 09 04 2021 от Министерство на туризма: <http://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/strategicheski-dokumenti/aktualizirana-nacionalna-strategiya-za-ustoychivo-razvitie-na>
5. Николова, М., Линкова, М. (2009) *Барииери за развитие на селския туризъм в България* (стр. 14). Свищов: АИ Ценов
6. Николова, М., Линкова, М. (2010) *Диверсификация на агротуристическия продукт като инструмент за съживяване на селската икономика* (стр. 55). София: Издателство Селскостопанска академия
7. Николова, М. (2012) *Европейски екологични сертификационни норми за устойчиво развитие на селския туризъм в Република България* (стр. 69). София: Издателство Лесотехнически университет

8. Николова, М. (2011) *Комплексният агротуристически продукт – възможност за реализиране принципите на устойчиво развитие (стр. 32)*. София: Издателство Лесотехнически университет
9. Николова, М., Линкова, М., Ферхад, Х. (2014) *Проблеми и перспективи в устойчивото развитие на агробизнеса в България (стр. 414)*. Свищов: АИ Ценов
10. Николова, М., Линкова, М. (2020) *Състояние и проблеми при управлението и развитието на селското стопанство (стр. 15)*. Свищов: АИ Ценов
11. Ракаджийска, М. Д. (2010). *Туристически пазари (стр. 23)*. Варна: Издателство Наука и икономика.
12. Nikolova, M., Linkova, M. (2011) *Risk Diversification in the Agricultural sector in Bulgaria (p. 305)*. Bucharest: Publishing house: Amfiteatru Economic Journal
13. Nikolova, M. (2011) *Rural tourism in Bulgaria – an instrument for reviving rural microeconomics (p. 58)*. Baltimore: Publishing Services LLC
14. Nikolova, M. (2012) *Rural tourism in Bulgaria - an important trend and a factor for accelerating the process of diversifying activities in rural regions (p. 35)*. Sofia: KSI Transactions on Knowledge Society
15. Павлов, П. (2016) *Възможности за разгръщане на селския туризъм в България (стр. 197)*. Свищов: АИ Ценов
16. Павлов, П. (2017) *Предприемачество в алтернативния туризъм (стр. 180)*. Свищов: АИ Ценов